

Kultúra

Főpróba

Trencsényi Zoltán

Amikor a halál csalogatni kezdi az embert, magához alakítja. Arcát élesre faragja, a szemét egyre hátrébb tolja, kikekíti, izzó fényeket satíroz belé.

A halál ügyetlen, de módfelett lelkes képzőművész, éppenséggel észrevehetné már, hogy elnagyolt, gúnyos munkáit még senki sem tapsolta meg.

Néhány hónapja Halász Péter színész-rendező testén ügyetlenkedik. Ennek nyomán Halász csonttá soványodott, szája már csak egy nagy fogor, a szeme villogó vasúti szemafor; ám a lelkén, úgy tűnik, egyelőre még a halál sem talált fogást.

Állítólag Halász Péternek már csak néhány hét jut az életből, menthetetlen beteg. Úgy gondolta, ha már az egész élete színház volt, végső távozása miatt ne legyen az, ezért hétfő este befeküdt a Mücsarnokban felállított ravatal nyitott koporsójába, hogy onnan nézze-hallgassa végig búcsúzó barátait.

A hátborzongatónak tetsző szertartás amúgy pontosan olyan, mint Halász legtöbb darabja: furcsa helyzetet épít a jelenlévők köre, olyat, amellyel igencsak nehéz kezdeni valamit. Furcsát, de színházi munkáihoz mérten következeteset, mindenekelőtt életszerűt, amely pontosan rímel arra, amit egyszer Esterházy Péter mondott róla: „Halász nem direktor, nem színész és nem rendező, hanem valóságcsináló.”



Halász Péter nem direktor, nem színész és nem rendező, hanem valóságcsináló Fotó: Móricz Simon

Állunk a Mücsarnok szoborcarnokában, és előbb a főszereplő zavarba ejtő tárgyilagossággal elmondott bevezető szavait hallgatjuk. Arról, miképpen derült ki néhány hónappal ezelőtt, hogy gyógyíthatatlan. Arról, hogy közel az amúgy pontosan kiszámítható vég. Nézzük, ahogy bemászik a nyitott koporsóba, miközben dermesztő humorral azt mondja: „Pár hét múlva ilyen lesz a lakom.” A falak mentén mécsesek pislákolnak.

Vajdai Vilmos, a Katona József Színház színésze titokzatos revüzenéket kever, és egymás után szólítja a ravattal szemben felállított kicsi színpadra a búcsúzókat. Hallgatjuk Kari Györgyi, Konrád György,

St. Auby Tamás, Can Togay vagy Földényi F. László szavait, az emlékfoszlányokat, a jól komponált meg a zavartan összegabalyodott mondatokat. Hallgatjuk az olykor tréfába forduló, máskor meg emelkedett gondolatokat. „Viszi magával a saját színházát, amelynek lényege: minden egyszeri és megismételhetetlen.” Valaki **Eörsi Istvánt** idézi, aki szerint: „Senki nem tud úgy haldokolni, mint Halász Péter.” Aztán: „Te nem színész vagy, hanem színház.” És persze idézik őt is: „Egyszer művészet nélkül kelene színházat csinálni!”

Végül persze emlékek Halász életéből: a balatonboglári temetőkápolnában tartott legendás előadás, a lakásszín-

házban bemutatott darabok, a Kassák Stúdió szabadsága, a párizsi évek, a New York-i SQUAT Színház, a másfél évtizeddel ezelőtti visszatérés, filmek, bemutatók. Jön *Bozsik Yvette* és *Vati Tamás*, körülöncölják a ravatalt: karneváli figurák huzigálják a halál bajuszát, miközben a teremben ismert színészek, rendezők, képzőművészek tolonganak, lehetünk vagy öt-hatszázan.

Nézzük Halászt, figyeljük, mit csinál egy halálra készülődő ember a koporsóban. Néha behunyja a szemét, máskor mosolyog, fészkelődik, helyezkedik, kapaszkodik a fadóboz szélébe, izeg-mozog, egyszóval: él.

Alighanem örökké élni fog.